

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	2
1. VERANTWOORDING EN UITGANGSPUNTEN	3
1.1 Opzet en gebruik	3
1.2 Didactiek	3
1.3 Aansluiting op en overstijgen van kerndoelen	3
1.3.1 Domein Nederlands	4
1.3.2 Domein Oriëntatie op jezelf en de wereld	4
1.3.3 Domein Kunstzinnige oriëntatie	4
2. OVERZICHT LEERMIDDELEN	5
2.1 Werkboeken	5
2.1.1 Indeling en leerinhouden van de werkboeken	5
2.2 Antwoordenboeken	7
3. WERKEN MET Sterrenwerk Taal	7
3.1 Zelfstandig werken	7
3.2 Zone van de naaste ontwikkeling	7
3.3 Pluswerk	7

VOORWOORD

De **Sterrenwerk** werkboeken van Schoolsupport zijn bedoeld als uitdagende aanvulling voor meer- en hoogbegaafde leerlingen in de basisschool. De leeftijdsaanwijzing geeft globaal aan voor welke leerlingen een werkboek geschikt is.

De **Sterrenwerk Taal** werkboeken zijn voornamelijk geschreven voor de leeftijdsgroep 10-12 jaar. Ze zijn bedoeld voor plusleerlingen in groep 7 en 8, en eventueel voor hoogbegaafde leerlingen in groep 6 en 7. Maar er zitten meer deelseries in de pijplijn, in ieder geval voor de leeftijd 8-10 jaar. Mogelijk verschijnen in de toekomst ook meerdere thema's voor 10-12 jaar.

Bij de ontwikkeling van **Sterrenwerk** zijn de door SLO opgestelde criteria voor de ontwikkeling van lesmateriaal voor hoogbegaafde kinderen uitgangspunt geweest. Daarom komen naast taal ook andere vaardigheden aan bod in de diverse verschillende opdrachten in de werkboeken: filosofie, godsdienst, geschiedenis, rekenen, kennisverwerving en informatie-zoekgedrag. De opdrachten in de werkboeken stimuleren leerlingen vaak op creatieve wijze hun kennis en kunde te vergroten. Er wordt steeds gestart vanuit een herkenbare context.

Sterrenwerk Taal is een serie werkboekjes met uitdagende taaltaken waarmee (hoog)begaafde kinderen zelfstandig hun taalvaardigheid en inzicht in taal verbreden en verdiepen. Deze verdiepende taaltaken worden in een uitdagende vorm aangeboden: speelse en originele opdrachten, raadsels en puzzels, creatieve en open opdrachten. In veel oefeningen gaat het om de taalvormen en de inhoud tegelijk. Zo doen de kinderen kennis op over bijvoorbeeld het zonnestelsel, geschiedenis, ruimtevaart, diepzeewonderzoek en sterrenbeelden.

In **Sterrenwerk Taal** passeren zeer veel aspecten van taal de revue. Uiteraard is er aandacht voor 'moeilijke' woorden, spreekwoorden, onregelmatige werkwoorden, zinsontleding en het werken met een (online) woordenboek. Maar ook voor literaire vormen zoals mythen, legenden, sonnetten, rijmschema's of het enjambement. Voor de juiste schrijfwijze van (zeer) grote getallen. Voor het trekken van conclusies uit leesteksten. Voor het zelf vormen van nieuwe woorden zoals samenstellingen en afleidingen.

Sterrenwerk Taal biedt echte verdieping ten opzichte van reguliere methoden. Dit pittige en uitdagende lesmateriaal biedt, samen met de vele zoekopdrachten op o.a. internet, begaafde leerlingen in de leeftijd van 10 tot en met 12 jaar de mogelijkheid om zo'n 12 - 15 uur met één werkboek aan de slag gaan.

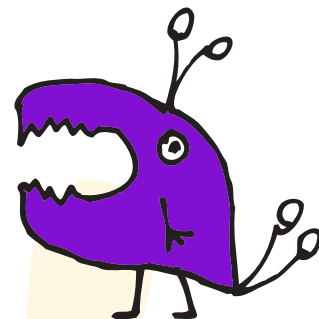
LET OP!

Deze handleiding is een concept handleiding (versie oktober 2013), ook uw commentaar is van harte welkom: mail dit naar redactie@schoolsupport.nl.

Deze handleiding wordt met regelmaat herzien. Op www.schoolsupport.nl/service worden actuele versies van deze handleiding aangeboden (onder Sterrenwerk Taal).

Leerkrachten en/of taalcoördinatoren die met Sterrenwerk Taal werken, kunnen zich ook als zgn. 'gebruiker' registreren via www.schoolsupport.nl/gebruikers. Dat biedt ons de mogelijkheid u op de hoogte te brengen van vernieuwingen binnen de methode en aanpassingen van deze handleiding.

Registreren dus!

1. VERANTWOORDING EN UITGANGSPUNTEN

1.1 Opzet en gebruik

De **Sterrenwerk Taal** reeks bestaat momenteel uit 2 werkboeken verdeeld over de thema's **(W)onderwater** en **De ruimte in!** Het schema hieronder geeft deze indeling weer. Dit schema zal in volgende versies van de handleiding worden aangevuld.

Thema	Leeftijd
(W)onderwater	10 – 12
De ruimte in!	10 – 12

1.2 Didactiek

De **Sterrenwerk Taal** werkboeken prikkelen door hun uitdagende opdrachten en betekenisvolle problemen. Deze zullen de nieuwsgierigheid van ook meer begaafde leerlingen prikkelen. Mede door de betekenisvolle context wordt intrinsieke motivatie van leerlingen opgewekt, de motor van alle leren. Nieuwsgierigheid leidt tot willen weten en dat leidt weer tot doelgericht handelen.

In de criterialijst voor lesmateriaal voor hoogbegaafde leerlingen heeft de Stichting voor Leerplanontwikkeling (SLO) aangegeven dat een vakoverstijgende aanpak belangrijk is. Zo besteed **Sterrenwerk Taal** bijvoorbeeld ook aandacht aan algemene vaardigheden in taal, waaronder (werkwoord)spelling en wereldoriënterende kennis.

Op andere manieren is er ook aan de criteria voor lesmateriaal voor hoogbegaafden aandacht besteed. Zo doen we een groot beroep op de creativiteit van de leerling, zijn er voldoende onderzoeksmogelijkheden en richten we ons op reële problemen en situaties (zoals een horoscoop of gedicht).

Tot slot is samenwerkend leren goed mogelijk: leerlingen kunnen goed in tweetallen werken.

Zelfstandigheid

De leerlingen werken zoveel mogelijk zonder begeleiding. Ze lezen de instructies zelfstandig, maken de opdrachten en kijken hun werk na met het antwoordenboek.

Er kan ondersteuning worden gevraagd aan medeleerlingen of er kan informatie uit de op het internet worden opgezocht.

De antwoordenboeken geven de gelegenheid om het werk te controleren en aan te geven of de opdrachten ook daadwerkelijk begrepen zijn.

1.3 Aansluiting kerndoelen

Met ingang van het schooljaar 2009/2010 moeten de kerndoelen volledig zijn geïntegreerd in het basisonderwijs, zie www.slo.nl.

De kerndoelen zijn geformuleerd voor grotere leergebieden. Hierin staan de belangrijkste onderdelen die leerlingen moeten leren om actief deel te kunnen nemen aan de samenleving.

Voor meer- en hoogbegaafde leerlingen zal het vaak zo zijn dat leerinhouden de kerndoelen gaan overstijgen. De kerndoelen worden echter wel als basis genomen.

Leerlingen zijn nieuwsgierig. Ze zijn voortdurend op zoek om zichzelf en de wereld te leren kennen en te verkennen.

Die ontwikkelingsbehoefte is een aangrijpingspunt voor de Sterrenwerk Taal reeks.

Het MINOCW geeft aan dat waar mogelijk het goed is om onderwijsinhouden over mensen, natuur en wereld in samenhang aan te bieden. Dit komt het 'begrijpen' van leerlingen ten goede.

Met **Sterrenwerk Taal** willen wij de leerlingen zicht geven op betekenis en samenhang.

1.3.1 Domein Nederlands

In **Sterrenwerk Taal** komen kerndoelen Nederlands aan bod, namelijk:

4 Nederlands: Schriftelijk taalonderwijs

De leerlingen leren informatie te achterhalen in informatieve en instructieve teksten, waaronder schema's, tabellen en digitale bronnen.

5 Nederlands: Schriftelijk taalonderwijs

De leerlingen leren naar inhoud en vorm teksten te schrijven met verschillende functies, zoals: informeren, instrueren, overtuigen of plezier verschaffen.

6 Nederlands: Schriftelijk taalonderwijs

De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten, en bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale bronnen.

7 Nederlands: Schriftelijk taalonderwijs

De leerlingen leren informatie en meningen te vergelijken en te beoordelen in verschillende teksten.

8 Nederlands: Schriftelijk taalonderwijs

De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het schrijven van een brief, een verslag, een formulier of een werkstuk. Zij besteden daarbij aandacht aan zinsbouw, correcte spelling, een leesbaar handschrift, bladspiegel, eventueel beeldende elementen en kleur.

9 Nederlands: Schriftelijk taalonderwijs

De leerlingen krijgen plezier in het lezen en schrijven van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten.

10 Nederlands: Taalbeschouwing, waaronder strategieën

De leerlingen leren bij de doelen onder 'mondeling taalonderwijs' en 'schriftelijk taalonderwijs' strategieën te herkennen, te verwoorden, te gebruiken en te beoordelen.

11 Nederlands: Taalbeschouwing, waaronder strategieën

De leerlingen leren een aantal taalkundige principes en regels. Zij kunnen in een zin het onderwerp, het werkwoordelijk gezegde en delen van dat gezegde onderscheiden. De leerlingen kennen:

- regels voor het spellen van werkwoorden;
- regels voor het spellen van andere woorden dan werkwoorden;
- regels voor het gebruik van leestekens.

12 Nederlands: Taalbeschouwing, waaronder strategieën

De leerlingen verwerven een adequate woordenschat en strategieën voor het begrijpen van voor hen onbekende woorden. Onder 'woordenschat' vallen ook begrippen die het leerlingen mogelijk maken over taal te denken en te spreken.

1.3.2 Domein Oriëntatie op jezelf en de wereld

In **Sterrenwerk Taal** komen kerndoelen Oriëntatie op jezelf en de wereld aan bod, namelijk:

38 Oriëntatie op jezelf en de wereld: Mens en samenleving

De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met verschillen in opvattingen van mensen.

41 Oriëntatie op jezelf en de wereld: Natuur en techniek

De leerlingen leren over de bouw van planten, dieren en mensen en over de vorm en functie van hun onderdelen.

53 Oriëntatie op jezelf en de wereld: Tijd

De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

1.3.3. Domein Kunstzinnige oriëntatie

In **Sterrenwerk Taal** komen kerndoelen Kunstzinnige oriëntatie aan bod, namelijk:

54 Kunstzinnige oriëntatie

De leerlingen leren beelden, taal, muziek, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.

2 OVERZICHT LEERMIDDELEN

In **Sterrenwerk Taal** doen we een groot beroep op de creativiteit van de leerling. Er zijn per werkboek in het ene geval 6 grote, en in het andere geval 19 kleinere, pittige opdrachten geformuleerd binnen het thema. Leerlingen denken bijvoorbeeld na over de ruimte, goden, Copernicus, de maan; over water, Asteroïda, mythes en legenden, poëzie... en zijn aldoor (creatief) bezig met woorden en zinnen.

2.1 Werkboeken

Van de leerlingen wordt een behoorlijk doorzettingsvermogen en creërend vermogen verwacht. De opzet en structuur van de werkboeken maakt het echter mogelijk, zonedig met zoeken op internet of het raadplegen van het antwoordenboek, voor de leerlingen om zonder noemenswaardige hulp van de leerkracht, de opdrachten, uit te voeren. Als leerkracht is uw rol een stimulerende, coachende en evaluerende.

2.1.1 Indeling en leerinhouden van de werkboeken

Een schematisch overzicht van de twee werkboeken met opdrachten en bijbehorende leerinhoud(en) is hieronder weergegeven.

Werkboek (W)onderwater 10 – 12 jaar

Opdracht	Leerinhoud
1. Merkwaardige dieren, die Asteroïda!	Vul de (zee)woorden in op de juiste plek. Verklaringen van woorden opzoeken. Onderwerp van de zin bepalen. Meervouden. Werkwoorden. Samenstellingen. Een (liefdes)gedicht schrijven.
2. Onderzoek in de diepte	Vul de woorden in op de juiste plek in de tekst. Zelfstandige naamwoorden, meervouden en verkleinvormen bepalen. Tekstverklaren a.d.h.v. een krantenartikel. Werkwoorden. Puzzel, rebus, raadsel oplossen. Rekenen rond informatie bij de Titanic. Verschillen in het Nederlands en Vlaams ontdekken.
3. Onderwaterhoroscoop	Moeilijke woorden opzoeken. Tekens van de horoscoop/dierenriem zoeken. Een horoscoop schrijven.
4. Mythes, legenden, sprookjes en sagen...	Lezen over de verhaalgenres mythes, legenden, sprookjes en sagen. Bijvoeglijke naamwoorden. Meervouden. Een eigen sage schrijven.
5. Poëz(eez)ie(k)	Gedicht lezen. Emjabement. Sonnet. Eindrijm.
6. Zeewoordraadsel	Kruiswoordraadsel maken.

Werkboek De ruimte in! 10 – 12 jaar

Opdracht	Leerinhoud
1. What on earth is de ruimte?	Het woord 'ruimte' omschrijven. De ontbrekende woorden in een tekst invullen. Tekst herlezen.
2. Moeilijke ruimtewoorden? Schiet ze naar de maan!	Woordzoeker maken. Passende omschrijvingen opschrijven.
3. Over astero- en andere ides	Woorden ontcijferen en bij de passende illustratie zetten.
4. Val jij of vallen de sterren?	Het onderwerp in de zin markeren. Een wens bedenken.
5. Trek je plan(eet)!	Mythologische figuren koppelen aan planeten, manen en andere astronomische objecten.
6. Koppiekoppie... Copernicus!	De ontdekking van Copernicus. Tekst lezen en vragen bedenken. Zinnen maken met gegeven woorden. Een (mythologische) naam voor de aarde bedenken. De volgorde van de planeten. Zelf ezelsbruggetjes bedenken.
7. Een ruimtempopje	Een mop reconstrueren.
8. Missie: maan	Leestekens en hoofdletters toevoegen. Een tekst herschrijven. Bijvoeglijke naamwoorden.
9. Raketketet	Een tekst samenvatten.
10. Roswell of Rosniet?	Informatie opzoeken en verklaringen noteren.
11. Dieren in de ruimte: in de aap gelogeerd!	Levende wezens in de ruimte. De waarheid over Laika. Rijmen. Poëzie. Gedichten. Strofen. Regels.
12. Creatief met woorden	Een liedjestekst schrijven. Evt. het lied zingen.
13. Neil toch!	De beroemde uitspraak van Neil Armstrong. Vragen bedenken bij een tekst. Moeilijke woorden noteren. Zelf een zin bedenken voor de eerste mens die een voet op Mars zet.
14. Spacy woorden	Woorden ontcijferen. Woordraadsel oplossen.
15. Astro-w(c)eetjes	Teksten (weetjes) herschrijven. Van meervoud naar enkelvoud. Synoniemen. Geheimschrift bedenken en ontcijferen.
16. Wat heeft Mars in zijn mars?	Woorden vervangen door synoniemen. Tekst in alinea's verdelen. Alinea's samenvatten in een kernzin.
17. Mars draagt zijn steentje bij	Werkwoorden vervoegen. Schema bij een tekst maken. Eigen woorden gebruiken. Beschrijving schrijven voor een te tekenen figuur.
18. Alles op zijn tijd?	Woorden op de juiste plaats in de zin plaatsen. Geschiedenis van de ruimtevaart. Tijdlijn maken.
19. Ruimteraadsel	Kruiswoordraadsel maken.

2.2 Antwoordenboeken

Met behulp van de antwoordenboeken kan de leerkracht eenvoudig controleren in hoeverre de leerlingen de inhoud van de **Sterrenwerk Taal** werkboeken op de juiste wijze hebben verwerkt.

Ook is het mogelijk om de leerlingen zelf het werk te laten controleren.

3 WERKEN MET STERRENWERK TAAL

De uitdagende opdrachten in de werkboeken kunnen gemaakt worden door meer- en hoogbegaafde leerlingen in de basisschool.

3.1 Zelfstandig werken

Met behulp van werkboeken kunnen de leerlingen gedurende langere tijd zelfstandig aan het werk.

De werkboeken zijn zo ingericht dat de informatieverwerking zelfstandig kan plaatsvinden. De antwoordenboeken bieden de leerling ook nog de mogelijkheid tot zelfcorrectie.

Voor sommige opdrachten is het gebruik van computers en internet noodzakelijk.

Het is geen verplichting om alle opdrachten uit de werkboeken te maken. Het staat elke leerkracht vrij om differentiatie toe te passen waar hij/zij dat nodig acht.

Voor sommige leerlingen zullen een aantal opdrachten te moeilijk zijn om zelfstandig te verwerken. Zij zouden ondersteuning kunnen krijgen van een groepsgenootje. Zo hebben leerlingen steun aan elkaar, bijvoorbeeld als de één het moeilijke niveau nog niet aankan en een soort van tutor nodig heeft.

3.2 Zone van de naaste ontwikkeling

Bij de werkboeken kan er hulp geboden worden om tot een goed resultaat te komen (woordenboek, informatief leesboek, internet). Zo blijven we niet in de zone van de actuele ontwikkeling (wat een kind presteert zonder dat het hulp krijgt), maar komen we in de zone van de naaste ontwikkeling (wat een kind presteert met hulp). Dat is het gebied waarop je in het onderwijs kunt inspelen. Je creëert zo nieuwe zones van naaste ontwikkeling. Daarmee zet je een ontwikkelingsproces in gang dat er zonder onderwijs niet zou zijn.

Sterrenwerk Taal biedt informatie waardoor tegemoet gekomen wordt aan de behoefte van kennisverwerving. Door deze behoefte te activeren, wordt de honger naar 'nog meer weten' gestimuleerd.

Het bezitten van interessante feitenkennis heeft het effect van een succeservaring. Het smaakt naar meer met intrinsieke motivatie tot ontdekken over het onderwerp als gevolg. In de werkboeken wordt vaak een interessant weetje gegeven, zodat de leerlingen meer te weten komen over het onderwerp, en ook nóg meer te weten willen komen.

3.3 Pluswerk

Voor de groep (zeer) begaafde leerlingen biedt Sterrenwerk Taal boeiende uitdagingen. Zij kunnen onder andere met het gebruik van internet (eindeloos) diep op onderwerpen in gaan. De leerlingen kunnen in hun eigen tempo en interessegebieden hun kennis en kunde vergroten.

